

2.ÜNİTE

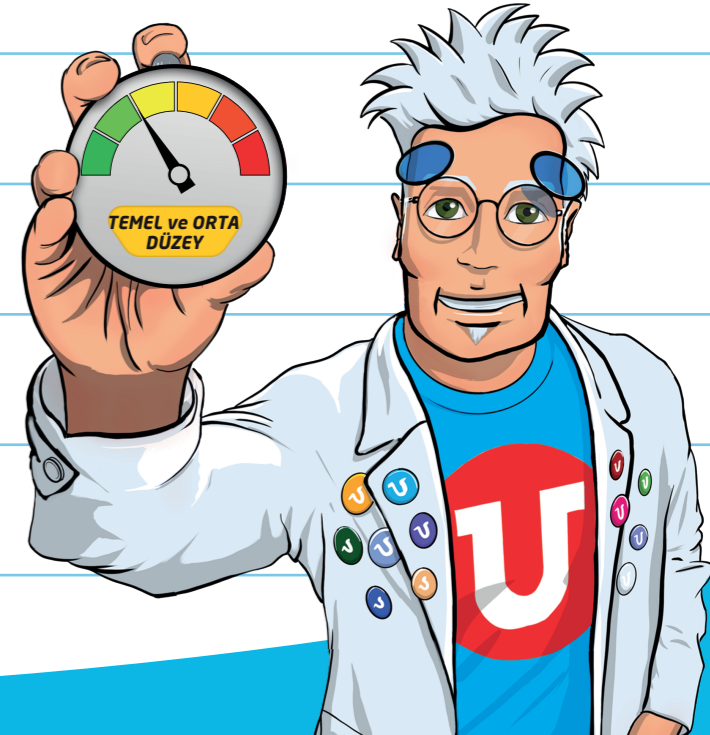
U

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

Cümlede Kavramlar

Hilal Evran

CÜMLEDE KAVRAMLAR

Nesnellik

Yalınlık

Neden-Sonuç

Öznellik

Evrensellik

Koşula Bağlılık

İçerik

Ulusallık

Karşılaştırma

Biçem

Eleştiri

Tanım

Özgünlük

Özeleştiri

Önyargı

Yoğunluk

Değerlendirme

Öneri

CÜMLE ANLAMI (KAVRAMLAR)

- Bir duyguyu, düşünceyi, eylemi anlatan; yargı bildiren söze veya söz grubuna **cümle** denir.

NESNELİK

- Kişiden kişiye değişmeyen, herkes için geçerliliği aynı olan, doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanabilen yargılardır.

Örnek:

- Yahya Kemal'in, İstanbul'u anlattığı şiirleri vardır.
- Roman, yazınımıza Batı'dan gelen yazınsal türlerden biridir:
- Şair; son yapıtında, çocuklara yönelik şiirlere yer veriyor Ayvalık, Balıkesir'in denize kıyısı olan bir ilçesidir.

Yukarıdaki cümleler, doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanabilecek yargılardan oluştuğu için nesnel nitelik taşımaktadır.

ÖZNELİK

- Kişiden kişiye değişkenlik gösteren, kanıtlanabilir nitelikte olmayan yargılardır. Bu yargılarda, kişisellik ve yorum söz konusudur.

Örnek:

- Yahya Kemal'in, İstanbul'u anlattığı çok güzel şiirleri vardır.
- Roman, yazınımızda en çok beğenilen yazınsal türdür.
- Şairin son yapıtındaki çocuk şiirleri, okuyanları derinden etkiliyor:
- Ayvalık, Balıkesir'in denize kıyısı olan şirin bir ilçesidir.

Yukarıdaki cümlelerde geçen "çok güzel", "en çok beğenilen", "derinden etkiliyor", "şirin" sözleri, doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanabilir özellikte olmadığından bu cümleler, öznel nitelik taşımaktadır.

İÇERİK (KONU):

→ Bir sanat yapıtının ne anlattığı ile ilgili bilgi veren yargılardır. "Yapıtta ne anlatılıyor?" sorusunun cevabıdır.

Örnek:

→ Ünlü yazar, son romanında çocukluğunda yaşadığı çevreyi ele alıyor.

Bu cümlede "çocukluğunda yaşadığı çevre" sözüyle yapıtın içeriğiyle ilgili bilgi verilmektedir.

Aşağıdaki cümlelerde, sözü edilen yapıtların içeriğiyle ilgili bilgi verilmiştir.

→ Sanatçı, bu yapıtında ünlü şairlerle yaptığı söyleşilere yer veriyor.

→ Anılarını dile getirdiği bu yapıtıyla yazar, okuru derinden etkilemeyi başarıyor.

BIÇEM (ÜSLUP):

- Bir sanat yapıtının nasıl oluşturulduğu ile ilgili bilgi içeren yargılardır. Sanatçının anlatım biçimi, sözcük seçimi, cümle yapısı, söyleyiş özellikleri, dili kullanım şekli üslubu belirleyen önemli özelliklerdir. “Sanatçı, konuyu nasıl anlatıyor?” sorusunun cevabıdır.

Örnek:

- Yazar, bu romanında yalın ve sürükleyici bir anlatımla okurlarının karşısına çıkıyor.

Bu cümlede “yalın ve sürükleyici bir anlatım” sözüyle, yapıtın biçimiyle ilgili bilgi verilmektedir.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde sözü edilen yapıtların biçimiyle ilgili bilgi verilmiştir.

- Sanatçı, her yapıtında içten bir söyleyişle okurlarını büyülüyor adeta.
- Kısa cümleler ve canlı betimlemelerle öykülerini oluşturan yazar, romanlarında daha uzun cümleler kullanıyor.
- Günlük hayatta pek kullanmadığımız sözcüklere yapıtlarında sıkça yer veren yazarın bu tutumu, okurlar tarafından yadırganmıyor.

ÖZGÜNLÜK:

- Sanatçının, yapıtlarında kendine özgü nitelikler taşımasıdır. Başka bir deyişle sanatçının, yapıtını oluştururken başkasına benzememesi, başkasını taklit etmemesi, orijinal olması, yapıtlarına kendi damgasını vurması, yeni ve farklı şeyler ortaya koymasısıdır.

YOĞUNLUK:

- Bir yazınsal yapıtta, az sözle çok şey anlatabilmektir.

YALINLIK:

→ Bir sanat yapıtında dili, süssüz, sanatsız ve herkesçe anlaşılacak bir biçimde kullanmaktır.

YALINLIK:

→ Bir sanat yapıtında dili, süssüz, sanatsız ve herkesçe anlaşılacak bir biçimde kullanmaktır.

EVRENSELLİK:

- Bir sanat yapıtında, bütün insanlığı ilgilendirecek konuları işlemek ve tüm insanlara seslenebilmektir.

ULUSALLIK:

- Bir sanat yapıtında, sanatçının içinde bulunduğu ulusun insanını ilgilendiren konulara yer vermesi, ulusal özellikleri ön plana çıkarmasıdır.

ELEŞTİRİ:

→ Herhangi bir sanatçının veya yapıtın olumlu veya olumsuz yanlarını ortaya koymaktır. Eleştiri, sadece yapıt ve sanatçıyla ilgili değil, her konuda olabilir.

Örnek:

→ Yazar; romanında kahramanları başarıyla konuőtururken, olay örgüsünde yapaylığa düşmekten kurtulamıyor.

Bu cümlede "kahramanları başarıyla konuőtururken" sözüyle romanın olumlu bir yanı, "olay örgüsünde yapaylığa düşmek" sözüyle romanın olumsuz bir yanı dile getirilmiştir.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde olumlu ve olumsuz eleştirilere yer verilmiştir.

- Yetkin sanatçı, yapıtlarındaki doğal anlatımla geniş okur kitlelerine seslenmeyi başarıyor.
- Genç şairin, şiirlerinde kullandığı imgeler, ünlü şairlerin imgelerinin taklidi olmaktan öteye gidemiyor.

ÖZELEŞTİRİ:

→ Kişinin, kendi davranışlarına yönelik ortaya koyduğu olumsuz eleştirilerdir.

Örnek:

- Derslerime zamanında çalışmadığımdan, sınav geceleri sabahlara kadar ders çalışmak zorunda kalırdım.
- Yaşadığım olayları sicağı sicağına yazmadığım için, şimdi geçmişi hatırlarken olayları birbirine karıştırıyorum.

Bu cümlelerde "derslerime zamanında çalışmadığımdan", "yaşadığım olayları sicağı sicağına yazmadığım için" sözleriyle, söz konusu kişiler, kendilerinin olumsuz yanlarını ortaya koyarak özeleştiriye bulunmuşlardır.

DEĞERLENDİRME

- Bir yapıt veya sanatçı hakkında öznel ya da nesnel görüş bildirmektir. Öznel değerlendirmeler aynı zamanda bir eleştiridir.

Örnek:

- Usta şairin, elli beş şiirinin yer aldığı son yapıtında, yepyeni bir söyleyiş göze çarpıyor.

Bu cümlede "elli beş şiirinin yer aldığı" sözüyle nesnel, "yepyeni bir söyleyiş" sözüyle öznel bir değerlendirme yapılmıştır.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde öznel ve nesnel değerlendirmelere yer verilmiştir.

- Bu yazarımız, öykülerindeki kahramanları, genellikle köylerde yaşayan insanlar arasından seçiyor. (nesnel)
- Genç romancının, romanında anlattığı bazı olayların gerçek yaşamın çok uzağına düşmesi, romanın inandırıcılığına gölge düşürüyor. (öznel)

! DİKKAT:

→ Belli bir yapıt veya sanatçıdan söz etmeyen genel yargılar, değerlendirme değildir.

Örnek:

- Sanatçı, yaşadığı topluma yapıtlarıyla yön vermelidir.
- Şiir, insanları günlük yaşamın sıkıntısından uzaklaştırır.

YARGI/GEREKÇE (NEDEN SONUÇ)

→ Bir eylemin hangi nedenden (gerekçe) dolayı gerçekleştiğini veya gerçekleşmediğini bildiren cümlelerde yargı-gerekçe ilişkisi vardır. Bazen cümle içinde bazen de iki cümle arasında neden-sonuç ilgisi kurulabilir.

Örnek:

→ Evden geç çıktığı için ilk derse yetişememiş.

Bu cümlede "ilk derse yetişememe"nin nedeni olarak "evden geç çıkma" gösterilmiştir.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde neden-sonuç ilgisi söz konusudur.

- İleride lazım olur diye bir kenara biraz para ayırmıştım.
- Yoğun kar yağışından dolayı eğitime bir hafta ara verildi.
- Bugün çok yorulmuştu; çünkü sabahtan beri çalışıyordu.
- Bizim köyün suları soğuktur; içilmez.
- Çocuklar dün yeteri kadar uyumadığından, oldukça durgun görünüyordu.
- Yağmurun aniden bastırması pikniğimizin iptal edilmesine yol açtı.

KOŞULA BAĞLILIK:

- Bir eylemin ya da durumun gerçekleşmesinin, başka bir yargının gerçekleşmesine veya bir durumun var olmasına bağlandığı cümlelerde koşula bağlılık söz konusudur.

Örnek:

- Sınıfını başarıyla geçersen sana bisiklet alırım.

Bu cümlede "bisiklet alma", "sınıfı başarıyla geçme" koşuluna bağlanmıştır.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde koşula bağlılık söz konusudur.

- Bu şehre geldikçe çocukluk günlerimi hatırlıyorum.
- Seninle maça gelirim; ancak işlerim bitene kadar beni bekleyeceksin.
- Arabamı, akşama getirmek üzere alabilirsin.
- Eleştirmenler, değerlendirmelerinde tarafsız davranınca yapıtların gerçek değeri ortaya çıkar.

KARŞILAŞTIRMA:

→ Herhangi iki şey arasında çeşitli yönlerden kıyas yapmaktır. Bu cümlelerde "daha, en, kadar, ise" gibi karşılaştırma bildiren sözlere yer verilir.

Örnek:

→ Divan şairleri, şiirlerinde sanatlı bir dil kullanırken Halk şairleri ise sade bir dil kullanmıştır.

Bu cümlede "Divan şairleri" ile "Halk şairleri", "dili kullanma" yönünden karşılaştırılmıştır.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde karşılaştırma yapılmıştır.

- Bir yazarın, yapıtını yazmaya başlamadan önceki düşünceleri, yazarkenki düşüncelerinden daha farklıdır.
- Roman, olayları öyküye göre daha geniş açıdan ele alır.
- Sanatçının bütün şiirleri, sanatsal yönden hemen hemen aynı düzeydedir.

! DİKKAT:

→ Kıyas yapılmaksızın varlıkların özelliklerinin verilmesi, karşılaştırma değildir.

Örnek:

→ Bir tarafta başı karlı dağlar; bir tarafta yemyeşil ağaçlar vardı.

TANIM:

→ Bir kavramın veya varlığın ne olduğunu bildiren cümlelerdir. "Bu nedir?" sorusunun cevabıdır.

Örnek:

→ Günlük, kişinin, başından geçenleri günü gününe kaleme aldığı yazınsal türdür.

Bu cümlede, günlüğün "ne olduğu" anlatılarak tanım yapılmıştır.

Örnek:

Aşağıdaki cümlede tanım yapılmıştır.

→ Dize sonlarında yazılış ve okunuşları aynı, görevleri farklı seslere uyak denir.

! DİKKAT:

→ Varlıkların ya da kavramların özelliklerinin verilmesi tanım değildir.

Örnek:

→ Şiir; okuyanları sıkıntılarından uzaklaştırarak rahatlatır.

→ Deneme, salt söz söyleme gücü olan yazarlarca kaleme alınır.

ÖNYARGI:

- Bir kimse, olay veya durumla ilgili olarak çeşitli nedenlerle önceden edinilen, genellikle olumsuz düşüncelerdir.

Örnek:

- O, bu haftaki toplantıya da vaktinde gelmeyecek, adım gibi biliyorum.
- Ünlü yazarın son yapıtının, okurlarını hayal kırıklığına uğratacağını yakında hep birlikte göreceğiz.

Birinci cümleden, sözü edilen kişinin daha önceki toplantılara geç kaldığı anlaşılıyor. Ama bu kişinin, söz konusu toplantıya geç kalıp kalmayacağı kesinlik kazanmadığı halde vaktinde gelmeyeceği söylenerek; ikinci cümlede, henüz hiçbir şey belli değilken, sözü edilen yazarın yapıtının okurlarını hayal kırıklığına uğratacağı söylenerek önyargıda bulunulmuştur.

ÖNERİ:

- Bir sorunu çözmek amacıyla ya da herhangi bir durumla ilgili olarak görüş bildirmek, tavsiyede bulunmaktır.

Örnek:

- Yapıtlarınızda daha yalın bir dil kullanmanız, yapıtlarınızın gelecekte de okunmasını sağlayacaktır.
- Çevrenizdeki insanlarla daha iyi geçinmek istiyorsanız, tatlı dilli ve güler yüzlü olmalısınız.
- Ne kadar yorgun olursanız olun, yatmadan önce mutlaka biraz kitap okuyun.

İlk cümlede, yapıtlarının kalıcılığı yakalaması için, yazara, yapıtlarında daha yalın bir dil kullanması; ikinci cümlede, insanlarla iyi geçinmek için, tatlı dilli ve güler yüzlü olunması; üçüncü cümlede, hiçbir günün kitap okumadan geçirilmemesi öneriliyor.

TASARI:

- Bir kimsenin herhangi bir konuyla ilgili, ileriye dönük olarak yapmayı düşündüğü plan ve projelerdir.

Örnek:

- Son şiir kitabımı yayımladıktan sonra, bütün şiirlerimin yer aldığı bir kitap yayımlamayı düşünüyorum.
- Sanatçı yelpazesinin geniş tutulacağı bir edebiyat dergisi çıkarmak, bu sayede geniş bir edebiyatsever kitlesine ulaşmak istiyoruz.
- Bir öğretim görevlisi olarak, kütüphanemi, bir üniversiteye bağışlamayı planlıyorum.

Birinci cümlede; söz konusu şair, son kitabını yayımladıktan sonra, bütün şiirlerini toplayacağı bir kitap çıkarmayı düşündüğünü (tasarladığını) dile getiriyor. İkinci cümlede, bir edebiyat dergisi çıkarılıp geniş kitlelere ulaşmanın istendiği (tasarlandığı) anlatılıyor. Üçüncü cümlede, söz konusu kişinin kütüphanesini bir üniversiteye bağışlamayı tasarladığını görüyoruz.

AMAÇ:

→ Herhangi bir işle ilgili olarak erişilmek istenen sonucu, maksadı dile getirmektir.

Örnek:

- Öğrencilerin sözcük dağarcığını geliştirecek yapıtlar kaleme almayı hedefliyorum.
- Gelecek hafta yapılacak bilgi yarışmasında, okulumuzun adını duyurmak istiyoruz.

Birinci cümlede yazar, öğrencilerin sözcük dağarcığını geliştirecek yapıtlar kaleme almayı amaçladığını, ikinci cümlede, öğrenciler, bilgi yarışmasında okullarının adını duyurmayı amaçladıklarını söylüyor.

YAKINMA:

- Herhangi bir olumsuz durumdan dolayı üzüntü duymak, üstü kapalı şikâyetçi olmaktır.

Örnek:

- Gücüm, servetim neyim varsa kaybettim
- Kaybettim ah, dostlarım neşemi!
- Öğrencilerde düzenli çalışma alışkanlığı olmadığından, onlara ödev vermede zorlanıyoruz.
- Son zamanlarda genç şairlerimiz, sadece kendilerinin anlayabileceği, kapalı şiirler yazıyor.

Baştaki dizelerde şair; gücünü, servetini, neşesini kısaca her şeyini kaybettiğinden şikâyet ediyor. Sonraki cümlede öğretmenler, öğrencilere ödev vermekte zorlandıklarından; son cümlede ise eleştirmen, genç şairlerin kapalı şiirler yazmasından yakınıyor, yani şikâyet ediyor.

KAYGI:

→ Herhangi bir olayın olumsuz bir şekilde sonuçlanabileceğine dair endişe taşıma-ya kaygı, tasa denir.

Örnek:

- Sözlerimden sonra onun benimle bir daha konuşmamasından çekmiyorum.
- Sanat anlayışındaki bu değişikliklerden sonra, okurlarımın benden uzaklaşmasından korkuyorum.

Birinci cümlede kişi, söylediklerinden dolayı, arkadaşının kendisiyle konuşmamasından; ikinci cümlede sanatçı, sanat anlayışındaki değişiklikten dolayı, okuyucularının kendisinden uzaklaşmasından kaygı duyduğunu dile getiriyor.

BEĞENME/TAKDİR ETME

→ Herhangi bir şeyin iyi ya da güzel olduğunu ve beğenildiğini dile getirmektir.

Örnek:

- Maviyle yeşilin kaynaştığı, gözlerden uzak, şirin bir balıkçı köyüydü burası.
- Sanatçının son dönem şiirleri, yetkin bir dil işçiliğinin örnekleri olarak çıkıyor karşımıza.

Birinci cümlede, "maviyle yeşilin kaynaştığı, şirin balıkçı köyü" denerek köye yönelik bir beğeni; ikinci cümlede "yetkin bir dil işçiliğinin örnekleri" denerek sanatçının son dönem şiirlerine yönelik bir beğenme dile getirilmektedir.

ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK:

- Kişinin kendi değerini olduğundan aşağı göstermesi, sahip olduğu üstünlükleri ön plana çıkarmamasıdır.

Örnek:

- Her ne kadar yapıtlarım ilgiyle karşılanırsa da şairlik yolunda, daha öğreneceğim çok şey var.

Bu cümlede şair, yapıtlarının ilgiyle karşılanmasına rağmen, "şairlik yolunda, daha öğreneceğim çok şey var" diyerek alçakgönüllü bir davranış sergiliyor.

KARŞITLIK (KARŞIT İKİ DURUM):

→ Birbirine zıt (karşıt) kavramların aynı cümlede bulunmasıdır.

Örnek:

→ Dışarıda buz gibi bir hava varken biz içeride terliyorduk.

Bu cümlede "buz gibi bir hava" ve "terlemek" sözleriyle karşıt iki durum anlatılmıştır.

VARSAYIM:

→ Gerçekleşmeyen bir durumu veya olayı gerçekleşmiş gibi kabul etmektir. Bu cümlelerde, "farz edelim, diyelim ki, tut ki, kabul edelim, düşünelim" gibi ifadeler bulunur.

Örnek:

→ Tut ki bu işi yarına yetiştiremedik.

Bu cümlede, "tut ki" sözüyle, gerçekte olmayan "işini yarına yetiştiremememe" olayı gerçekleşmiş gibi kabul edilmiştir.

TAHMİN OLASILIK:

- Bazı sezgi ve bilgilere dayanarak herhangi bir durum, olay ya da eylemin nasıl gerçekleşeceği hakkında kesin olmayacak şekilde fikir yürütmektir. Kişisel sezgiler, "bence, bana göre, sanırım, belki, zannediyorum" gibi ifadelerle belirtilir.

Örnek:

- Hava iyice bozdu, birazdan fırtına çıkabilir.

Bu cümlede "havanın bozması" bilgisine dayanılarak "fırtına çıkabilir" sözüyle bir tahminde bulunulmuştur.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde tahmin, olasılık söz konusudur.

- Sınav çoktan başlamıştır; boşuna gitmeyelim.
- Bu akşam belki size çaya geliriz.
- Sanatçının yapıtlarında çocukluğunu sürekli anlatması, o günlere duyduğu özleminden olsa gerek.
- Sanırım sanatçının bu yapıtı okurlardan büyük bir ilgi görecek.
- Bana göre, yarın gireceğimiz sınavın soruları çok kolay olacak.

YORUM:

- Kişinin, bir olayı veya durumu duygularını katarak anlatmasıdır. Yani, yorum cümlelerinde öznellik, kişisellik vardır.

Örnek:

- Sonbahar yaklaştıkça her tarafı bir hüznün kaplıyordu.

Bu cümlede "her tarafı bir hüznün kaplıyordu" sözüyle, konuşan kişinin, sonbaharın yaklaşmasıyla ilgili bir yorumuna yer verilmiştir.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde yorum söz konusudur.

- Uçsuz bucaksız okyanuslardan gelen gemiler; oldukça yorgun görünüyordu.
- Ilık bir bahar rüzgârı, neşeli neşeli dolaşıyordu sahilde.
- Denizdeki yakamozlar bize göz kırpiyordu.
- Gökyüzü ağlıyordu eylül gidiyor diye.
- Ne zaman şiir okusam yepyeni dünyalara yolculuklar yapıyorum.

SOMUTLAMA:

→ Soyut bir kavram, durum ya da olayın; anlaşılabilmesi için somut varlıkların özelliklerinden yararlanılarak açıklanmasıdır.

Örnek:

→ Saf şiiir, hiçbir katkı maddesinin bulunmadığı zeytinyağı gibidir.

Bu cümlede soyut bir kavram olan "saf şiiir", somut olan "zeytinyağı"na hiçbir katkı maddesi içermemesi yönüyle benzetilerek somutlama yapılmıştır.

DOĞRUDAN (DÜZ) ANLATIM:

→ Başkasının söylediği bir sözü olduğu gibi aktarmaktır. Alınan söz tırnak içinde verilebileceği gibi sözün sonuna virgül konularak da aktarılabilir.

Örnek:

- Kardeşim, hafta sonu sınava gireceğim, dedi.
- Öğretmen, öğrencilere: "Yağmur başladı, içeri girin." dedi.

Bu cümlelerde "hafta sonu sınava gireceğim" ve "Yağmur başladı, içeri girin." sözleri hiçbir değişiklik yapılmadan aktarıldığından, doğrudan anlatıma birer örnektir.

DOLAYLI ANLATIM:

→ Başkasının söylediği bir sözü kendi söyleyişimize göre değiştirerek aktarmaktır.

Örnek:

- Kardeşim, hafta sonu sınava gireceğini söyledi.
- Öğretmen, öğrencilere, yağmur başladığını, içeri girmeleri gerektiğini söyledi.

Bu cümlelerde yukarıda verilen doğrudan anlatım cümlelerindeki "gireceğim" sözü "gireceğini", "başladı" sözü "başladığını", "girin" sözü "girmeleri gerektiğini" şeklinde değiştirilerek söylendiğinden, bu cümleler dolaylı anlatıma birer örnektir.

KINAYELİ ANLATIM (Kinayeli Söyleyiş):

→ Bir sözün, karşıdakini alaya almak amacıyla, tersini kastedecek şekilde kullanılmasıdır.

Örnek:

→ Bu yazarın romanları o derece nitelikli ki, birinci baskısından başka baskısına rastlanmıyor.

Bu cümlede "romanları o derece nitelikli ki" sözüyle, söz konusu romanların tam tersi bir durumda, yani niteliksiz olduğu anlatılmak istendiğinden, bu cümle kinayeli söyleyişe bir örnektir.

Örnek:

- I. Ses ormanlarda kaybolur ve ağaçlar birer doğal gürültü bariyeri hâline gelmiş olur.
- II. Susturma etkisi, büyük ölçüde yapraklardan kaynaklanmaktadır.
- III. Yalnızca birkaç tane iyi yerleştirilmiş ağaç arka plan sesini insan kulaklarının duyduğu gibi 5 ila 10 desibel veya %50 oranında azaltabilir.
- IV. Şehir içinden geçen yollarda ağaçların bulunmasının gerekliliklerinden bir tanesi de gürültü kirliliğini engellemek için en doğal çözümlerden bir tanesi olmasıdır.
- V. En azından bir sıra sık ağaçlandırma ile sıra ormanlar yapılması etkili olacaktır.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde “öneri” anlamı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Örnek:

(I) Güzel sabahları kucaklayan sis gibi güzel eserleri saran bu sis de tabii. (II) Düşünceye cazip ve parlak bir biçim vermek küçültür düşüncüyü. (III) Büyük yazar, içinden gelen sesi olduğu gibi haykırandır. (IV) Kelimeleri kullanırken halkın hoşuna gidip gitmeyeceğini düşünmez. (V) Derin bir düşüncüyü anlamak, o düşüncüyü kavradığımız anda derin bir düşünceye sahip olmaktır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde tanım yapılmamıştır?

A) I ve II

B) II ve III

C) III ve IV

D) IV ve V

E) I, II ve IV

Örnek:

(I) Edebî eleştiride, eleştirmenin bir fikir ve yöntem sahibi olması kadar bir üslup sahibi olması da önemli esaslardan biridir. (II) Edebî bir anlayışa ve yönetime sahip olmadan edebî bir metnin/eserin gerçek değerini ortaya çıkarmak nasıl mümkün değilse aynı şekilde edebî bir üslûba sahip olmadan da herhangi bir metne/esere dair elde edilen düşünce ve kanaatleri sağlıklı bir biçimde ortaya koymak mümkün değildir. (III) Demek ki edebî eleştirinin fikir ve yöntem gibi temel unsurlarından biri de üslûptur. (IV) Eleştiride üslup, belli bir yöntemle elde edilen düşünce ve kanaatlerin eserin özüne en uygun biçimde ortaya konulma çabasıdır. (V) Kusurlu veya çarpık bir üslupla doğru ve anlaşılabilir hükümler ortaya koymak zordur.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede bir sıralama yapılmıştır.
- B) II. cümlede karşılaştırma vardır.
- C) III. cümlede saptamaya yer verilmiştir.
- D) IV. cümlede tanımlama söz konusudur.
- E) V. cümlede çıkarım yapılmıştır.

Örnek:

(I) Kitabı okurken beni en çok şaşırtan şey yazarın beni sıkan, üzen, kimi zamansa gerçekten içime dert olan konuların hepsine değinmiş olmasıydı. (II) Yazar bu konulardaki görüşlerini temelsiz, dahası ruhsuz ve sade bir anlatımla aktarmıyor. (III) Aksine verdiği tavsiyeler gerçekten mantıklı, makul ve insana hep “çok doğru” dedirten tavsiyeler. (IV) Kitabı okurken ben kendimi, beni düşünen; benim iyi hissetmemi isteyen ve hayat kalitemi yükseltmemi sağlamaya çalışan bir arkadaşımın konuşuyormuş gibi hissettim. (V) Tabii bu tek taraflı bir sohbet olmadı; okuduklarım üzerine sesli düşünmeyi tercih edince kitaptan elde ettiğim kazanç ikiye katlandı.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde yazarın üslubundan söz edilmiştir?

A) I ve II

B) II ve III

C) II ve IV

D) III ve IV

E) IV ve V

Örnek:

- I. 13 Mart 1992'de 6,3 şiddetindeki 30 saniye süren Erzin-can depreminde 653 insanımızı kaybettik.
- II. Binalarımızın depreme dayanıklı olanlarının oranları, olma-yanlardan daha azdır.
- III. Deprem uzmanlarının atasözü niteliğindeki şu sözü çok önemlidir: "Deprem, insanı öldürmez; binalar öldürür."
- IV. Umarız Elazığ depremi bir milat olur.
- V. Depreme karşı mücadelede Amerika ve Japonya örnek alınabilir çünkü bu ülkelerde artık deyim yerindeyse dep-rem ve binalar insan öldürmüyor.

Numaranmış bu cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede nesnellik söz konusudur.
- B) II. cümlede karşılaştırma yapılmıştır.
- C) III. cümlede dolaylı anlatım vardır.
- D) IV. cümlede beklentiden söz edilmiştir.
- E) V. cümlede gerekçe dile getirilmiştir.

Örnek:

(I) “Tek bir şey değişir, her şey değişir.” sözünü farklı kaynaklardan duymuşsunuzdur. (II) Bunun etkiyi en iyi anlatan sözlerden biri olduğu söylenebilir. (III) Demek ki hayatta her şey birbiri ile bağlantılıdır. (IV) En ufak bir değişim, alakasız görünen başka bir şeyde büyük değişikliklere sebep olabilmektedir. (V) İşte bu, kelebek etkisidir!

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede hatırlatmadan yararlanılmıştır.
- B) II. cümlede tanımlama yapılmıştır.
- C) III. cümlede çıkarımda bulunulmuştur.
- D) IV. cümlede neden-sonuç ilişkisi vardır.
- E) V. cümle, gösterme anlamı taşımaktadır.

Örnek:

Bir yazar, yazacağı konuyla ilgili bilgi birikimine sahip olduktan sonra düşüncelerini en etkileyici ifadelerle ortaya koymak durumundadır.

Bu cümlede sözü edilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A) Üslup

B) İçerik

C) Tür

D) Evrensellik

E) Kalıcılık

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “varsayım” anlamı yoktur?

- A) Tut ki önümüzdeki sonbaharda da grip vakaları görülmeye başlandı.
- B) Kabul edelim ki insan yedisinde neyse yetmişinde de odur, değişmez.
- C) Çok iyi bir üniversitenin istediğin bölümünü kazandın diyelim.
- D) Vaka sayısının iki ayda sıfırlandığını varsayalım.
- E) Evde kaldığın bu dönemde her gün dört saat ders çalıştığını düşünelim.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerden hangisinde “azımsama” anlamı vardır?

- A) Beni önce adam yerine koymadı ama sonra fikri değişti.
- B) Benim üç günlük çalışmama karşılık uygun gördüğünüz ücret bu mu?
- C) Beni bu ağzı süt kokan çocuk mu yenecekmiş, gülerim.
- D) Mutfak dediğin ışıklı, geniş, ferah olmalı; ben bunu istemem.
- E) İndirim var, dediler aldık; şu gömleklerin kalitesizliğine bak.

Örnek:

- I. Hani beni düğününe çağıracağına söz vermiştin, aşk olsun.
- II. Benim oğlum, bir günden bir güne odasını toplamaz.
- III. Kaç gündür ortalıkta görünmüyor, koronaya filan mı yakalandı yoksa!

Bu cümlelerde öne çıkan anlam özellikleri sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

<u>I</u>	<u>I</u>	<u>III</u>
A) Sitem	Yakınma	Kaygı
B) Öfke	Eleştiri	Merak
C) Yakınma	Sitem	Korku
D) Şaşırma	Yakınma	Olasılık
E) Kaygı	Yakınma	Sitem

Örnek:

Aşağıdakilerin hangisinde “gerçekleşmemiş beklenti” söz konusudur?

- A) Sağlık çalışanlarına ek ücret ödeneceği duyuruldu.
- B) Sonbaharda yirmi bin öğretmen daha atanacaktı, ben de atanırım belki.
- C) Babam bana bu bayramda bisiklet alacak, yaşasın!
- D) Sen beni son zamanlarda hiç aramadın, niye?
- E) Bizim yol paramızı bile verecekler diye umutlanmıştık.

Örnek:

- I. Dağ başında arabamız bozulunca elimiz böğrümüzde kalakaldık. (Çaresizlik)
- II. İleri yaştaki insanlara seyahat izni verilmesi iyi oldu, hepsi memleketlerine gitmek için can atıyor. (İstemek)
- III. Bilim Kurulu, ileri yaştakilerin memleketlerine gitmelerini uygun görüyoruz, dedi. (Onay)
- IV. Kimi sağlık uzmanları bu kararı yerinde bulmadı. (Abartma)
- V. Çoğu yaşlı, “Nihayet hâlimizden anlayan birileri çıktı.” diye sevindi. (Beğenme, takdir etme)

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangisinin anlamı parantez () içinde verilen kavramla uyumlu değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

